

ACC. NR. 2323

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Halland Uppteckningsår: 1929
 Härad: Hook Adress: Amiel Wörman
 Socken: Reuneslöf Berättat af: Sven Erik Höck
 Född år: 1845 i Reuneslöf

Uppteckningen rör En sydhalländsk saga
om Fal Ravnfeld.

1.
(14 sidor)Person-
Sägen
om fogde.

2323

I södra Halland ligga de fordom
 stora herrsätet Vallen med i forna tider
 hela Västerges posten som underlydande,
 varför där funnos endast arrendebönder,
 som voro hoveiskt skyldiga till Vallen. Allt
 arbete på herrsätet utfördes av bönderna
 själva med egna dragare samt med drängar
 och frigar. Under sommaren måste man
 "följa bohna" vid arbetet, och om vintern, då

au tröstning skedd med plaga, var man på
loggen kl. 4 på morgonen till kl. 9 på kvällen.
Dessa var för de fattiga bönderna och deras arbeta-
re en verkligt plavari år ut och år in, och man mögde
vågade klaga eller opponera sig. Man var klar-
sunden under hundraåriga tvångslagar och
vidskytliga fördomar. För att på till och driva
fram arbetet vid gårdsläret hade ägaren därut
tills en kustos eller räddare, som, åtföljd av en
stor s. k. blodhund, var försedd med en leartant
knölspåk, vilken ej sållan skärnhårtigt använ-
des på den mindre raske eller oakstundom sva-
ge arbetaren. Vågt innan godsens kommit i hän-
derna på den Pursus Raldska ätten, hade där
blivit ausställd en rättare, vilken representerade
typen för en samstyldig bondslagare. Hans
namn var Pål Skriv endast på denna sida! Ravusfeld, stor

3 och kraftig, svart, krullhårig samt med sina,
djupt liggande, plirande ögon, vittnande om ill-
slughet, förslagenhet och trots. Han härstam-
made, enligt utsago, från en av Skånes ätt-
kanar, varöfver han ej sållan skrifv. Han hade emel-
lertid genom sin slughet och driftighet tillvunnit
sig såvarande ägarinnans gynnelse och bevägnhet
samt vinstriktigt förtroende. Hon hade då
blivit änka efter den förut avlidne "storherren",
som lämnat henne och en dotter efter sig som
ensamma arvingar och ägare till det stora god-
set. I fullt förtroende till förutnämnde Pål
Ravnfeldt hade änkans utsett honom till godssets
förvaltare och ledande Kraft i all och allom. Ej
förmäande sin natur förmade han bönder och
arbetare, sålde och köpte efter behag samt
lade i dagen en

Rijksliga "födingen". Men snart viskades
det om, att det inte skulle stå rätt till med hans är-
lighet. Slutligen kom ären "hennes råd" till insikt
om, att han förför hennes ägodlar till sin egen fördel,
ofta försummade sin plikt, förde en högl och
utsvävande leonadsän, varjämte han ständigt
var berömt med alla och envar. Då var under
tyfiska omständigheter, som godssets ägarinnas
vände sig till sin egen och sin mans gamla förtroende
vän och ungdoms kamrat, prosten Hasselstam
i Hasselöf. Denna infann sig då en dag på godsset
caud avfördrade Pål Raonfeld en redogörelse
för sin fögderi under de senaste åren. Men denna
parten kunde allvillig göra detta, emedan
han ej fört många prästens kaps brev. I stället
visade han sig oftast förnärmat och pränt,
varefter han i

Skriv endast på denna sida

Sinnets uppbrusning

8 och bekändade vid den sist nämnda i hand
gripeligheten med prosten, vilken han ansåg
vara orsaken till ifrågakvaranda "Kärlighet",
som han uttryckte sig. Tyngdigtvis var "Stärke"
Lasse från Boll vid denna tillfälle närva-
rande på gården samt blev hastigt kallad till
prosten, och då han fick situationen klar för sig,
grep han Pål Ravnfeldt i Kragin, samt kastade där-
på den svärjande och spårade honom till
huvudstupa med den slottet omgivande vall-
graven, därifrån han fick kräva sig upp lest
han kunde, beskadad och beledad av alla vid går-
den. Skummande av raseri fruktade han dock
för allvarliga efterverkningar, bl.a. skakade i sig
på grund av överfallet på prosten, vilken var
allmänt känt för sin gudsfruktan samt var-
de en sträng

Skriv endast på denna sida!

ivrare mot loyn

6. utslughet, bedrägeri och vådskeragden, vilka
lestur mer än ammarstads förödes vid de gårdar,
där hoveriskylldigheten förråde folket. Men,
innan man kunde utfärda någon häftlingsorder
mot Pål Ravnfeld, var denna förerum ut. Sent
en afton hade en beståndsvoll honom på väg mot
Hässelöf och frågat honom, vart han skulle bege
sig åstad, så sent. Han lär då hava svarat, att
han skulle gå och säga något på kyrkovergen
för prästen. Omkring en fjärdings väg från
Vältofs kyrka mot Hässelöf fanns jordom vid
Hässelöfs by en mycket stor och gammal ickelbjörk
med tillräckligt utrymme för en eller flera personer.
Därinne fann man följande dag Pål Ravnfeld
hängande i en enar med tungan ute ur mun-
nen, som om han därmed velat i det sista ögon-
blicket säga till sina följare.

1 Han begravdes därpå — enligt lagom om själ-
spillingar — vid mörra tidan å Valters kyrka-
gård, varest Risten lyftades öfver kyrkogårds-
muren och i tyshet sänktes i graven. — Men,
säger bogan, Pål Ravnfeld fick ingen ro i sin
grav, utan spökade bländigt — sånd blev salunda
efter sin döden en gammal värre ~~Landstygare~~ Sträck-
gestalt — en underliga lördagar. Hans stam-
tjänst var därmed den italienska pilen, som till
följd därav blev kallad Pål Ravnfelds pil. En
Ronde han, ån red han upp till Vallus borggård vid
midnattstid, varemed ett betänkande hans
väg, och ett frustade ut hästarnas snöbarrar.
En gång hade en oförvägen husar, vid namn
Hempel, kallat vad, ån han en natt skulle före-
taga en Kappridning med Pål Ravnfeld.
En julnatt skulle Hempel sitta

9. till Skrammeröd och hälsa på sin fastuo.
Hans väg ledde därvid förbi nämnda spökepit,
och då han kommit till fördrusningen, ropade han
inåt mot spöket: "Vill du sitta i Rappomedning,
Pai Ravnsfeld?" Strax därpå hörde den övermodi-
ge ryttaren skrammel av sadel och stiligbyglar.
Hemspeltred då i full skarran, och då han hörde
Pai Ravnsfeld närma sig alltmer, ropade han till
denne med kommandostämning: "Spänn sadel-
gjorden, Pai Ravnsfeld!" Denne måste då stanna
en stund för att utföra befallningen. Då han emel-
lertid inom kort åter var i hälsan på husaren,
avsköt denne sin spistol, och så länge ljudet
därav hörde nödgades våluaden hålla sig
tillbaka. Hemspeltred, laddade och sköt
så snabbt han kunde, men då Pai R-I gyon
en än snabbare

avkastade ljudlångden för pistolomållarna,
vars han snart i erövradt kunde märket av den
franssprängande ryttaren, då denne i sista
stånd på sin skumhöljda häst nådde fram
till Karls Lons Brog i Västarp. Brogdärren var
stängd, men han sparrade hästens sidor samt
sprängde med våldsamt mot den stängda
därren, så att den sprang upp, och in stötade
hårt och ryttare, varefter denne i hast tillslöt
därren efter sig, onedan han ropade ut i brogsta-
gan: "Stäng spjället!" Vår dinnan, som i hast
skyndade att hörsamma uppförelsen, hörd
därvid, hur den rasslade och strafsade på den
tillslutna spjället. — Hensel stannade
vidan kvar på brogen några minuter, söka
beranda och berättade om sin äventyrliga kapp-
ritt med Pål

10 för vilket han av Krongästerna fick
en tillaga enligt lemnin samt erhåll extra för-
plägnad. Oaktad värdfolket sökte för-
den djärve Kapryllaren att stanna kvar
hos dem över natten, bestod han ändå fortsätta
färden, sedan värdem emellan tid försiktigt prog-
givit honom en stycke plymön och såna i be-
st.
let- och så antade han pluttigen slut på natten
till Strammersöd och sin väntande fästas ut-
vidare äventyr.

Enst- och fränst var tal Ravnfelds kullerhet
och haru efter döden riklad med prostens Hassel-
stam, och därför blev denna i synnerhet för-
mål för den hadaugnigas mätliga härjningar,
da prostens så sällan stod på kvällarna var
sle i ^{fyndig} trunden inom sin församling. An hade väluade
skuar och vindfällan över vägen, där prostens

11. Järdades fram, emu också urgröptes den
för att han skulle fara och välla, och att virvla
han med irrbloss omkring för att prostens hästar
skulle råka i sten. o. s. v. Dennes vart stulligen
betänkt på att göra slud på Pål Ravnfeldts
spökriv. Det händer nu att, då prosten äkte
hem efter en väl förälat dokum. ludo. Västarp,
att han återigen på obehagligt sätt blev störd
av sin levigångne fiende, varför han anmodade
sin medföljande dräng att stiga av vagnen samt
taga av hjulaxeln till vänstra bakhjul och
sedan lägga upp den i vagnen. När så detta
blivit utfört, rikstade prosten en sträng befall-
ning till den närvarande Pål Ravnfeldts vägnad,
att uppsläpa hjulaxeln, vilket dennes måste göra.
När de på antligen Rommes fram till Hasslöfs
prästgård, tillade prästen sin dräng

2. Som förde, och stannade där utaför, medan
han själv gick in i gården och hämtade en bok.
På R- fick emellertid under tiden uppleva
vagnsulycka, men det oaktat lyckades han
Rasta på storsten äro tikit efter prosten, em-
dellert träffades ardeum. Det förtäjes, att den
var så stor, att man på grund därav låt den lig-
ga där den föll ned, till den senare vid Ladugårdens
ombyggnad blev inmurad i deum, och där den
ännu, enligt sagau, lär sitta kvar. — Sedan
prosten hämtat boken — samtaligt en liten
satt han sig åter upp i vagnen, samt befallde
drängu köra till Vaktors kyrka, utjämt med
Pål Ravnfeld som fjärde hjulet under vagnen.
Fraukonnan till kyrkan väste deum följa
med prosten in på kyrkogården, där den frid-
lös värnaden av Herrns Gänare (genom läsning
av Guds ord) skulle månas med i kyrka.

13. gårdens omull invid södra kyrkorumväggen.
— Vålnaden hade dock ej för avsikt att undan-
gårdens betydelse — vad han i stället protestade
från och framhöll för prostens en av dennes ung-
doms syndar. — "Du har nu gånget stulit läsning,"
sade han. — "Ja, det var i min strööv och
icke av beaktad skäl, som du skal, medan du
levde," svarade prostens. — "Men du har även
stulit en bok," gisslade vålnaden. — "Ja, just
med denna boken i hand," tillade prostens, "skulle
du manas om i jordens för att aldrig mer bli
en skräck för människorna, och du skall för
alltid försvinna ur deras syn och fantasi."
Då vålnaden såg det gånkvitliga i dennes
sin dom, bad han dock prostens bevisande, att
dennes ej för alltid skulle bli en hans vålnad
i jordens. "Nåväl," sade prostens, "jag

14/ i så vällo gå du Gustavtia mötes, å du från
denne plats varje år får taga en tufsjäl från
åt, men varje Skottar taga två tillbaka, tino
du när Kallau, som är belägen vid marna sidan
ad Ryrkogårdn, då du får Komma upp igen.
När du tidu Kommer, har emellertid nog
du väluad på förstört av upplysningens
fackla, å i en Kristu själ får omra, se en
skymd därav. — Så försvaru du Pål Ravn-
felds väluad — och prostu restu hru igen.
Men på den plats, där väluadu försvaruut
fanns å ut gortfarande å här i jorden, vil-
ket man ständigt beundrade sig å fylla
med sand och grus, men å ut försvaru i djupet
varestu hälet stod lika äppel igen — å för
prutida ållingar villuande om Pål
Ravnfelds märka saga.